

ELS DÉLASSEMENTS POËTICS DE MIQUEL-JOAN-JOSEP JAUME

(NOTES AL MS. 929 DE LA BIBLIOTECA MUNICIPAL DE TOLOSA)

«... ces ouvrages religieux, qui n'ont été pour moi que des délassements, auxquels je me suis toujours plu et auxquels je me plais encore...» (JAUME, *Mémoires*, 187).

I

EL MANUSCRIT 929 DE LA BIBLIOTECA MUNICIPAL DE TOLOSA

La Biblioteca Municipal de Tolosa conserva sota el núm. 929 un petit manuscrit en octau (14 × 20 cm.) de 4 pàgines + 170 folis numerats + 4 pàgines en paper, relligat en pell, contenint un RECUEIL | DE NOËLS, HYMNES, PROSES ET | GOIGS OU ÉLOGES, | EN FRANÇAIS, EN CATALAN ET EN PATOIS. El nom que figurava a sota d'aquest títol és il·legible a causa d'haver estat copiosament cobert de ratlles, però la rúbrica que el subscriu encara és ben visible.

El Catàleg imprès dels manuscrits de la Biblioteca Municipal¹ acosta l'escriptura del nostre manuscrit a la del ms. 943,² que considera com a autògraf de Josep Ribes, «prebere, religiós, prior de Riquer, prior claustral y vicari general del Convent y Abadia de St. Miquel de Cuxà»,³ i, en conseqüència, atribueix a aquest mateix personatge el manuscrit que és objecte del nostre estudi. Però aquest ms. 943 no és sinó una còpia de la traducció en català de l'*Athalie*, de Racine, feta per Ribes el 1774; el peu del full de

1. *Catalogue général des Manuscrits des Bibliothèques publiques de France*, XLIII (Paris 1904), 381.

2. És, si més no, el que ha volgut fer, car el manuscrit en què es fa esment de «dom Michel Ribes, prieur claustral du convent de Saint Michel de Cuxà, en 1774», és ben bé el núm. 943 i no pas el núm. 892, com escriu per error. Assenyalem, encara, dues errades greus trobades amb motiu de les nostres recerques. Pàg. 381^{2a}, escriu NIBES per RIBES (cosa que el mena a consignar a la taula alfabètica dos noms per a un sol personatge); pàg. 389², per completar una notícia del ms. 943 remet encara al ms. 943: es tracta de segur del ms. 929.

3. Ms. 943 de la B. M. de Tolosa, full de títol.

títol porta la signatura — nom i rúbrica — del copista : J. Jaume. Aquesta rúbrica és idèntica a la del ms. 929, i, malgrat les ratlles amb què la signatura ha estat coberta, hom arriba a endevinar la identitat dels noms. El ms. 929 és, doncs, certament, de la mà de J. Jaume.

Els indicis que podem extreure del manuscrit mateix vénen a confirmar aquesta identificació. Algunes de les peces del recull no són sinó còpies de textos l'autor dels quals sempre és esmentat. D'altres peces són versions més o menys lliures de textos generalment llatins: l'original d'on procedeixen és sempre indicat i, a vegades, àdhuc transcrit *in extenso*. L'autor d'algunes d'aquestes versions i d'un bon nombre de la resta de les peces es revela discretament per mitjà de petites notes, escampades al llarg del manuscrit, on es diu que han estat fetes en tal o tal data, amb tal o tal intenció. Aquestes confidències, redactades sempre en primera persona del singular, l'escriptura d'una sola mà, i molt acurada, que s'estén a través del manuscrit i la cura amb què és consignat el nom d'autor de les peces copiades ens autoritzen a creure que es tracta essencialment d'un manuscrit autògraf. L'autor no dona mai el seu nom, però en l'avinentsa de tres goigs⁴ ens diu que els ha escrits a honor dels seus sants patrons. Així, ens assabentem que els seus noms de pila eren Miquel, Joan i Josep. Doncs bé: aquests noms de pila es troben ésser precisament els de Miquel-Joan-Josep Jaume, advocat al Consell Sobirà i professor a la Universitat de Perpinyà, autor d'unes *Memòries* publicades el 1894 per Felip Torreilles.⁵

II

LA FIGURA DE MIQUEL-JOAN-JOSEP JAUME

Figura ben curiosa la d'aquest burgès de província!⁶ Nascut el 1731, fill d'un humil notari, esdevé advocat d'anomenada, professor considerat i personatge influent dins el petit món de la seva vila. L'any 1789 ve bruscamment a trencar aquesta vida llisa, plàcida i benaurada. Privat de la seva càtedra a la Universitat i de les seves funcions de corresponsal del Governador del Rosselló, es consagra al fòrum. Després els afers escassos, el destret financer es precisa.

4. Vegeu els núms. 49-51 de la nostra Taula.

5. *Mémoires de M. JAUME, Avocat au Conseil Souverain, professeur à l'Université de Perpignan*, Notes et Introduction par M. Ph. TORREILLES (Perpinyà 1894).

6. Sobre Jaume vegeu: JOSEPH CAPEILLE, *Dictionnaire de biographies rousillonaises* (Perpinyà 1914), i l'Introduction de TORREILLES a les *Memòries* del nostre autor.

«Le temps de ma vieillesse, depuis 1790 jusqu'à présent, est bien différent de celui de ma jeunesse», escriu en 1806, «et plus encore de celui des quarante ans écoulés entre l'un et l'autre, depuis 1750 jusqu'à 1790, qui par la bonté divine me donnèrent un état agréable, honnête et décent.»⁷

Pels volts del 1800 esmerça els seus lleures a reprendre el seu *Recueil d'arrêts du Conseil Souverain* — que ja comptava amb quatre volums infòlio — i a completar-lo. A poc a poc l'obra creix i es diversifica: a les estrictes qüestions jurídiques, a les dissertacions abstractes succeeixen els resums històrics, els esplais filosòfics, les anècdotes i els fets diversos. Sis anys després, el *Recueil* es componia de dues sèries: l'una, de deu volums infòlio, i l'altra, de cinc en quart.

Tants de records aplegats degueren donar-li la idea d'escriure una narració més ben estructurada i seguida. I començà a redactar unes memòries en regla:

«Michel Jaume, notaire royal et collégié de Perpignan, mon père, et Catherine Boxader, ma mère, mariés en 1723, eurent plusieurs enfants dont les premiers furent des filles...»

I segueix la relació circumstanciada de la seva minyonia i de la seva juvenesa, precedida de l'arbre genealògic de la família.

Tanmateix, aviat es cansa del mètode i aleshores s'accontenta amb copiar de bell nou fragments dels seus *Recueils* sense cap ordre cronològic i sense un lligam lògic apreciable. Així composta, aquesta narració no deixa, però, de constituir un inestimable document per la pintura que ens dona, un xic estreta però força viva, d'una societat instituïda que s'esvaeix de mica en mica al llindar dels temps nous. El marc és Perpinyà i el Rosselló, i l'època, aquell començament del segle XIX que veié dissoldre's l'esperit local tan ric i tan puixant de la regió. Damunt aquesta tela de fons pintada a petits trets, es perfila la figura d'aquest bon vell xaruc, inadaplat, honrat però un xic rancuniós, que es refugia en la seva creença davant els cops inesperats i incomprensibles del destí.

«Mon père mourut âgé de 70 ans, et ma mère après lui âgée de 74 ans. J'ai déjà surpassé leur âge, puisqu'au moment où j'écris, aujourd'hui 1er avril 1806, il ne me manque que trois mois pour accomplir ma 75ème année, s'il plaît à Dieu de m'y laisser arriver, malgré les infirmités qui m'accablent et qui augmentent chaque jour depuis quatre ans, et alors je l'accomplirai le 2 juillet prochain. Mais je n'aurai point à cause de la Révolution française la satisfaction qu'ils ont eue avant leur mort, de voir tous mes enfants établis ou pourvus d'un état honnête, qui leur procure suffisamment de quoi subvenir à leurs besoins et vivre avec décence dans ce

7. *Mémoires*, 183.

monde, pour le service et la gloire de Dieu, comme ont vécu leurs aïeux paternels et maternels. Je ne leur souhaite pas des richesses, mais seulement le pur nécessaire à leur subsistance. Je les invite à graver dans leur cœur, et à ne jamais oublier cette belle prière que le sage Salomon, fils de David, faisait à Dieu, et qui est écrite dans son livre des Proverbes, chap. xxx, v. 8 : "*Mendicitatem et divitias ne dederis mihi; tribue tantum victui meo necessaria: ne forte satiatas illiciar ad negandum, et dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer et perjurem nomen Domini mei*". ("Seigneur, ne me donnez ni la pauvreté ni les richesses; donnez-moi seulement ce qui me sera nécessaire pour vivre; de peur qu'étant rassasié, je ne vienne à vous renoncer et à dire: Qui est le Seigneur? où qu'étant pressé par la pauvreté je ne vienne à dérober, et à parjurer le nom de Dieu".)⁸

Submissió a la voluntat de Déu, certament. També, però, creença en un Déu just i sever que puneix els excessos. Per la seva banda li caldrà no cedir en res a les malifetes del segle, i en allò que està al seu poder haurà de subratllar la còlera de Déu amb una voluntat operant:

«Si quelqu'un de ma famille ne veut pas se nourrir avec moi du pain spirituel et céleste de la parole de Dieu qui soutient et fortifie l'âme, je ne dois pas me nourrir avec lui du pain matériel et terrestre qui soutient et fortifie le corps mortel.»⁹

Ès poc, però és quelcom. Mentrestant, no li resta sinó pregar Déu i posar aquests talents d'escriptor al servei d'una pietat tradicional:

«Dès la Révolution française commencée en 1789 et surtout dès la Constitution civile du clergé du 12 juillet 1790, qui tendait à bannir de la France la religion catholique, apostolique et romaine et tous ses ministres, je m'occupai à composer et à écrire des ouvrages religieux, pour prier Dieu, chaque jour, en famille, notamment des neuvaines, octaves, des septaines et autres prières pour chaque jour de l'année.»¹⁰

8. *Mémoires*, 185.

9. *Mémoires*, 186.

10. *Mémoires*, 186. L'editor de les Memòries de Jaume, interessat sobretot a posar de relleu el quadre de conjunt que esbossen, ha cregut haver de sostreure a la curiositat dels lector certs passatges que no recolzen damunt de «faits ou des anecdotes, même les plus futiles». D'acord amb aquest principi ha suprimit, malauradament, l'enumeració de les obres piadoses enumerades per Jaume, i es limita a classificar-les, en una nota i segons l'autor, en: 1) *prières*, en nombre de 41; 2) *cantiques francesos i catalans*, en nombre de 38; 3) *ouvrages pieux*, en nombre de 4; 4) *psaumes* traduïts en versos francesos, en nombre de 21 (pàg. 186, n. 1). Aquestes breus indicacions no ens permeten de reconèixer els textos del nostre manuscrit. Però el *Dictionnaire* de Capeille, més explícit, assenyala entre les obres de Jaume: 1) «Noëls, Hymnes et Proses en vers français, catalans et patois, écrits en 1 vol. in-12 et 1 vol. in-quarto», i 2) «Goigs ou Éloges de plusieurs Saints et autres Hymnes et Proses, écrits en 1 vol. in-12 et 1 vol. in-quarto». ¿Es tracta de dos reculls diferents escrits damunt quatre manuscrits, o més aviat de dues sèries de

El nostre manuscrit reflecteix aquest estat d'esperit. Les dates extremes fornides pels textos ens permeten de situar la producció de l'autor entre els anys 1786-1807¹¹ com a dates límits. Creiem que el recull ha estat format prop d'aquesta darrera data, uns quants mesos després de les confidències que acabem de transcriure: l'escriptura molt regular del manuscrit sembla indicar que la còpia ha estat feta en una sola etapa. D'altra banda, la classificació que revela l'ordre seguit en la transcripció dóna al manuscrit un veritable caràcter de recull de peces separades. Escrites dia darrera dia durant els anys malaurats, són ací piadosament aplegades i ordenades per un vell que abans de partir es complau a refer el compte dels seus anys.

Es tracta d'adaptacions, de versions i de peces més o menys originals, a les quals vénen a afegir-se, com atretes per la semblança de tema, algunes còpies de lectures. Tractarem de fer-ne una anàlisi sumària.

III

LA COL·LECCIÓ DE NADALES

El recull comença amb una nota joiosa: disset nadales són agrupades al davant: sis de catalanes, quatre de franceses, quatre de llenguadocianes, una de gascona, una de provençal i una de bilingüe (l'Àngel parlant en francès, i el Pastor, en llenguadocià).

Segons una nota del fol. 3^v, Jaume és l'autor de la nadala francesa *Tendres bergers...* (peça núm. 1) i de les nadales catalanes *O alegria!* i *Miquel, Pau, Girvés, Romeu* (núms. 2 i 3); la *De Nadal* (núm. 4) no és sinó una versió catalana d'una nadala patuesa deguda a la seva ploma: el text original d'aquesta darrera, seguit de la mateixa versió, figura en el ms. 493 de la Biblioteca Municipal de Tolosa, del qual ja hem parlat. Al costat d'aquestes obres Jaume ha acollit la nadala francesa *Que tous vos temples retentissent* (núm. 14), composta pel seu cunyat el doctor J. B. Campagne. Per a les altres nadales, donades sense nom d'autor, Jaume no deu haver exercit d'altre paper que el de collector. Hem retrobat algunes d'aquestes peces en els reculls de nadales molt estesos a la França meridional al llarg del segle XVIII i al començament del XIX: la nadala bilingüe *Un Dieu vous appelle* (núm. 7) i les sis primeres estrofes de la nadala fran-

peces escrites solament damunt dos manuscrits enumerades separadament per un afany de classificació? El nostre manuscrit contenint *Noëls*, *Hymnes* i *Proses* en francès, en català i en patuès, però també *Goigs* o *Eloges*, podria ésser molt bé el ms. in-12 esmentat si aquesta darrera hipòtesi fos la veritable.

11. Vegeu els núms. 51 i 107 de la nostra Taula.

cesa *Voici cette heureuse journée* (núm. 5) figuren en el d'Andichon, i la nadala provençal *Nautres sian tres boumians* (núm. 12), en el de Nicolas Saboly. Tots els reculls contenen nades sobre la melodia del *Magnificat*; però en cap dels que hem pogut tenir a mans no hem reconegut el *Dins aquest jour bene huroux* (núm. 11) que figura en la collecció de Jaume. Les nostres recerques no tenint res d'exhaustiu, puix que ens hem hagut de limitar a recórrer els reculls a la nostra disposició, deixarem a d'altres la tasca d'identificar les altres peces. Mentrestant, no creiem prudent d'atribuir-les a Jaume, puix que ell no en reclama la paternitat en la nota ja esmentada del fol. 3^v. És molt possible que les hagués conegudes per la lectura d'aquests reculls, certament estesos enfora de llur propi domini lingüístic. Com que totes aquestes petites peces són compostes de llocs comuns i de fórmules esdevingudes tradicionals, no és gaire possible d'invocar raons estilístiques per a descobrir-ne l'autor. ¿Es podria fer una excepció en constatar certs allunyaments del to tradicional?

En les dues nades catalanes que li pertanyen, Jaume ha sabut assimilar molt bé les característiques del gènere — i no és pas llur mèrit menor: dibuixades amb tret ingenu, no estan mancades ni de moviment ni d'imatges graciosament familiars:

«Los àngels càntan
los pastors saltan
y tots exàltan
lo Redemptor.
Tu, Sion, ab alegria
canta ab ells en aquest dia:
Benehit sia
lo Salvador.»¹²

«Sens foch ni llum, tot nudet,
allí es veu lo Jesuset,
sens drapet, calbuix ni pleta.
Turalureta, turalureta, la tanturalureta.

Què farà Josep solet
per la Mare y lo Fillet?
No té caldo ni sopeta.
Turalureta, etc.

Ab temor veu l'ase y'l bou
que contemplen lo Nin-nou,
abrassat ab sa Mareta.
Turalureta, etc.

12. Núm. 2, estrofa 4.

De por que's gelàs de fret,
han lo Noy envolcadet
ab pallotets y bayeta.
*Turalureta, etc.»*¹³

Hom diria ben bé fet per a ornar una graciosa estampa barroca aquest començament de nadala francesa :

«Tendres bergers, accordez vos mussettes,
et vos haut-bois avec vos chalumeaux.
Divins Esprits, embouchez vos trompettes
pour célébrer des prodiges nouveaux!»¹⁴

Afeccionat, però, a la Bíblia, es deixa menar per ella i remunta la història de la naixença de Crist — centre obligat de les nadales, amb l'*annunziata* als pastors i l'adoració davant el bressol — fins a la promesa d'un fill feta per l'àngel a Zacarias :

«L'ange du ciel promet a Zacharie
un fils né saint, le plus grand des mortels,
inattendu d'une épouse chérie,
mais prévenu des décrets éternels.»¹⁵

I com és lògic, la menarà fins a la presentació al Temple i a les profecies de Simeó :

«La loi commande à Joseph, à Marie
d'aller au temple offrir l'Infant Jesus,
d'y consacrer une innocente hostie :
leur coeur se plait à ces sacrés tributs.

En cet Enfant, Siméon, dans le temple,
voit le salut, la gloire d'Israël :
entre ses bras il le prend, le contemple,
et béni Dieu par un tendre Noël.

Mais il annonce à la Vierge sacrée,
que ce fils cher, victime des méchants,
la laissera seule, triste, eplorée
le coeur brisé des traits les plus perçans...»¹⁶

i afegirà a aquest eixamplament morós nombroses referències en nota als passatges corresponents dels Llibres sants.

13. Núm. 3, estrofes 4-7.

14. Núm. 1, estrofa 1.

15. Estrofa 2.

16. Estrofes 26-28.

Li plauen els allargaments. La nadala *Voici cette heureuse journée* (núm. 5), que en el recull d'Andichon no consta sinó de sis estrofes, en té tretze en el nostre manuscrit. ¿No hi ha un canvi de to força visible entre les sis primeres estrofes i les set següents? En la seva primera part la nadala es desplega en forma de lloança :

«Joignons nos coeurs aux coeurs des anges,
chantons en ce jour délicat...

Un chacun adore et contemple
l'immortel devenu mortel...»¹⁷

mentre que en la continuació s'adreça al pecador i va de sobte al sermó moralitzador :

«Pécheur, ton Dieu n'est miserable
que pour te rendre bienheureux.
Il est couché dans un étable
pour t'empêcher d'être orgueilleux...

Que chacun tache de renaître,
que le superbe soit petit,
que l'avare cesse de l'être,
que l'impur dompte l'appétit,
que tout pécheur se convertisse,
que tout parfait soit plus parfait,
qu'un chacun combatte le vice
et du Sauveur sente l'effet.»¹⁸

Caldrà atribuir a Jaume aquest desenvolupament ?

Quant a la nadala allegòrica *Sortez, sortez de ce hameau* (núm. 13), ens decantem a veure-hi un tret característic de Jaume : no pas, potser, que sigui composta per ell, sinó per la tria mateixa que n'ha fet. ¿Amb quins ecos actuals es podria ornar una composició en què és qüestió del diví Pastor

«entouré de nombreux troupeaux»,

en l'esperit d'un creient que no volgué prestar el jurament exigít als funcionaris, ni reconèixer el bisbe constitucional de Perpinyà ?

Seguint la moda del seu temps, gairebé totes les nades, pròpies o simplement escollides, assenyalen la tonada amb la qual hom les pot cantar : es tracta d'explotar els èxits de les melodies de moda — cançonetes i àdhuc minuets i arietes profanes — al servei de la bona causa : així, per exemple, el *Cantem alegres* (núm. 15) ha d'ésser cantat amb la tonada italiana *Vengo*

17. Versos 5-6 i 47-48.

18. Versos 50-52 i 97-104.

mia bella, i la *De Nadal* (núm. 4), sobre el minuet d'*Euxaudet* o de *Richelieu en tout lieu se signale*. Però hom no menysprea tampoc les melodies de les cançons catalanes, i la nadala *O qu'és bell* (núm. 17) és composta sobre la tonada *Que ditxós és lo lloch de Sureda, Montanyes d'Albera, y tot lo Vallespir*.

IV

LES VERSIONS DE LES PROSES DEL MISSAL

No ens apartem gaire de les formes populars en la sèrie de versions que segueix la de les nades. Extretes de textos del Missal de París, no estan pas menys emparentades amb els càntics tradicionals. La llengua catalana, en què — llevat de dues excepcions — aquestes versions són redactades, posseïa ja un repertori prou vast de girs que feien familiars els temes proposats per les prosas del Missal. Els goigs marians i dels sants havien contribuït amplament a la seva difusió, i Jaume no hagué de fer sinó pouar-hi a mans plenes. No és pas, certament, que aquestes versions siguin veritables goigs; però els heptasíl·labs agrupats en estrofes de vuit versos de rimes alternes (a b a b c d c d) i certes maneres de prendre la frase i de situar-la-hi els donen un aire de família fàcil de reconèixer.

«Puix Jesús en lo pessebre
nos demostra son amor,
que tothom content, alegre,
corre offerir-li son cor...»¹⁹

Aquest parentiu és particularment visible allí on el tema mateix és més a prop del de certs goigs:

«Lo primer dolor sentíreu
quan vostre fill offerint
en lo temple, prest ohíreu
Simeon...

Altre dolor en vós roda
molt rigurós y penal;
havent del crudel Herode
previst l'enveja infernal,
fugiu...

Lo tercer fonch quan cercàreu
per tres dies com perdut
eix fill...»²⁰

19. Núm. 19, versos 1-4.

20. Núm. 107, estrofes 2-4.

No manca a aquesta prosa sinó la tornada o cobla inicial donant les rimes i el seu darrer vers complet a la segona meitat de cada estrofa perquè sigui un veritable goig.

Damunt aquest patró es desenrotllen la major part de les versions. Tanmateix, les proses llatines oferien un conjunt de models molt més variats. Un sol cop la versió se sotmet a la forma de l'original.

«La Mare era dolorosa
prop de la Creu, llagrimosa,
veyent-y sospès son fill...»²¹

però potser encara no és una excepció, car aquesta versió i la del *Dies irae, dies illa* (núm. 29), en alexandrins francesos, són les dues úniques que Jaume no esmenta com a seves en la nota explicativa a la qual sempre ens cal tornar i que comprèn les dotze proses agrupades ensems amb la *suite* de nadales.

Cap indicació no acompanya tampoc la versió francesa del *Veni Creator Spiritus* (núm. 105), en quartetes octosil·làbiques; però Jaume reclama, en revenja, altres versions catalanes, escampades pel manuscrit, que responen al model assenyalat (núms. 78, 84, 85 i 107). En general, Jaume pren el tema sol dels càntics, i el deixata o l'escurça en una forma donada per endavant. En aquest punt encara és un tradicionalista.

D'altres força abans que ell havien tingut la idea de fer cantar els ensenyaments de l'Església en català. Quan, però, Gelabert i Salamó adreçaven llur *Manual de Càntichs* (1755) als «pares y mares, fills y filles, criats y criades, llauradors y guardians» del Rosselló perquè abandonin les cançons profanes i puguin ocupar-se «durant vostres treballs en eixos càntichs espirituals», la influència tota fresca del gust francès els menava — per bé que potser sense saber-ho — a la retòrica novella: en llur recull els vells heptasil·làbs i el bressolant decasil·làb de traça dactílica vorejaven l'alexandri francès encara maldestrament manejat.²² Jaume sembla ignorar aquesta temptativa — de la qual cal cercar les conseqüències en els anònims *Càntichs de St. Sulpici* (Perpinyà 1826) —, i les seves versions no fan cap concessió a les formes novelles.

Quant al fons, segueix de prop la prosa litúrgica: si l'estrofa llatina és prou extensa, l'aboca sencera en una cobla catalana; no essent-ho, però, gairebé mai prou, ha d'omplir els buits per a arribar als vuit versos exigits per la cobla amb l'ajut d'alguns recursos elementals (epítets juxtaposats,

21. Núm. 24, estrofa 1.

22. Vegeu J. S. PONS, *La littérature catalane en Roussillon au XVIIe et au XVIIIe siècle* (Toulouse-Paris 1929), 189 ss. (BM, 2.ª sèrie, XXIV).

addició d'invocacions, glosses discretes) pouats en els girs mateixos de la forma tradicional. Heus-ne aquí un exemple :

«Votis Pater annuit :
justum pluunt sidera :
salvatorem genuit
intacta puerpera :
homo Deus nascitur.»

«Vuy lo Pare Etern envia
per a cumplir vostres vots,
lo Just, lo Christ, lo Messia,
quí del cel baixa per tots.
De Maria, verge pura,
naix lo Salvador del món,
Home-Deu prenint natura,
per habitar en Sion.»²³

Quan aquest eixamplament arriscaria d'ésser massa forçat per raó de la fidelitat al text, una cobla catalana aplega dues estrofes de la prosa llatina, per bé que, per un procediment invers — que coexisteix, d'altra banda, amb el farciment que acabem d'assenyalar — calguí a vegades sacrificar alguns trets de l'original :

«Humani generis
cessent suspiria ;
beata miseris
affert hic nuntia
dies mortalibus.

Unius scelere
cuncti cecidimus,
lapsos erigere
venit Altissimus
de coeli sedibus.»

«Dèbils mortals, en est dia,
cessau tots llantos y plors,
puix lo Senyor vos envia
lo colmo de sos favors.
D'Adam lo crim enormíssim
tots esclaus nos fa restar ;
vuy de son trono l'Altíssim
baixa per nos recatar.»²⁴

Els temes escollits per Jaume es refereixen a les principals festes religioses de l'any: la Nativitat (núm. 18), l'Epifania (núm. 19), l'Ascensió (núm. 25), l'Anunciació (núm. 20), la Nativitat de la Verge (núm. 21), la Purificació (núms. 22 i 84), la Transfixió (núm. 107) i l'Assumpció (número 23). La llista de versions comprèn, d'altra banda, himnes a sant Josep, el seu sant Patró; a sant Dionís, glòria de la França cristiana, i a sant Lluís, la invocació del qual ve a consolar-lo en la desolació que li causa la pèrdua de la família regnant: «J'ai traduit les hymnes de St. Louis», remarca, «en 1794, après la mort du Roi Louis XVI et de sa famille royale». La mort prematura de sis dels seus nou fills, ¿li inspirà la versió de la prosa per a l'enterrament dels Infants (núm. 27)? Si més no, no manca d'associar-lo piadosament al record dels tendres innocents en aquest passatge de les seves Memòries:

23. Núm. 18, estrofa 1.

24. Núm. 20, estrofa 1.

«De ces neuf enfants il ne m'en reste que trois : Catherine, Thérèse et François. Les autres six, deux filles et quatre fils, sont tous morts innocents dans leur tendre enfance, et jouissent dans le ciel de la gloire éternelle... Chantons la prose qui est dans le Missel de Paris pour l'enterrement des Enfants et que j'ai traduite en vers catalans dans les termes suivants :

Per esta pompa funebre
no doneu llantos ni plors,
puix l'Església la celebra
com santa ornada de flors...»²⁵

Assenyalem també que de les seves versions confessades aquesta és l'única que escapa a la forma tradicional : els heptasíl·labs s'agrupen ací en simples quartetes. Adhuc la prosa de sant Dionís, l'única escrita en francès, es desenrotlla, segons la fórmula de sempre, en estrofes de vuit versos.

Sembla del tot indicat de relligar a aquesta sèrie les versions d'alguns himnes llatins que la segueixen (núms. 30 a 38). Jaume no ens diu pas que en sigui l'autor, però la forma escollida i el procediment de traducció són exactament els mateixos. Ací el text llatí és donat encarat i *in extenso*, i no pas solament indicat com per a les proses, aquestes essent més accessibles a tothom, puix que figuren al Missal.

V

LA COL·LECCIÓ DE GOIGS

Després de les nades i les proses, els goigs.

Tothom sap la singular fortuna d'aquest gènere a Catalunya, on encara viu a l'ombra de les capelles i dels ermitatges. ¿Cal recordar el seu origen doblement savi? Una *matèria* proveïda d'antuvi per la himnologia litúrgica de la Verge, vingué, per curiosos rodeigs, a encaixar-se a les formes de dansa de l'antiga poesia dels trobadors, i sota aquesta forma cortesa hom cantà de cop les joies terrenals de Maria ; després, les seves joies celestials, i, per analogia, les vides i miracles de tots els sants que poblen el Paradís. Esdevinguda aviat popular, aquesta himnologia s'és perpetuada a través dels temps en un saborós arcaisme, que, tanmateix, no desdenya de tenyir-se amb els colors propis de cada segle. El present i el passat es fonen feliçment en un gènere en què la imaginació i la devoció populars troben tot naturalment un marc a llur mida.²⁶

25. *Mémoires*, 210.

26. Sobre els goigs vegeu J. S. PONS, *op. cit.*, i les contribucions d'AM. PAGÈS i ALFONS SERRA I BALDÓ, en *HARILL*, vols. I i III.

Una tornada o quarteta inicial anuncia el tema de la peça desenrotllada en unes quantes estrofes de vuit versos heptasíl·labs que reprenen les rimes i sovint el darrer vers de la quarteta inicial; una quarteta deprecatòria clou discretament el cicle. Impresos, des del segle XVI, damunt de fulls volants en què els gravats i l'emmarcament xilogràfics vénen a subratllar la ingènua elegància del text, els goigs han gaudit d'una voga tostemps persistent.

Jaume, sensible a aquesta forma popular de la pietat de la seva regió, no podia deixar d'acollir-la en el seu recull. La col·lecció comença, a manera de professió de fe, amb una petita *suite* a honor de la Verge, en què el nom de Maria és glorificat alternativament sota les seves advocacions més populars i les més colpidores per a un cor lacerat: *Nostra Senyora del Roser* (núm. 42), símbol místic de la redempció; *Nostra Senyora de Núria* (núm. 48), la verge que té el niu en un circ dels Pirineus catalans; *Puríssima Concepció* (núm. 41), *Nostra Senyora de Misericòrdia* (núm. 43), *Nostra Senyora dels Desemparats* (núm. 46), *Nostra Senyora de Consolació* (núm. 47). Vénen tot seguit els goigs originals a honor dels tres sants Patrons: *St. Michel* (núm. 49), *St. Jean* (núm. 50) i *St. Joseph* (núm. 51). Segueix l'*Adoration du sang précieux de Jesus* (núm. 52). Després, precedida de les lloances als pares de Maria, *St. Joachim et Ste. Anne* (núm. 53), el conjunt bigarrat dels apòstols, de les verges, dels màrtirs, dels confessors i dels benaventurats (núms. 54-63, 67-70, 72-76, 86, 104 i 106).

Com per a exercitar-se, Jaume copia d'antuvi uns quants goigs collits en la tradició vivent; però no s'oblida de transcriure algunes peces de la seva propietat. De trenta-quatre goigs aplegats, ens diu haver-ne compostos catorze: són les peces a honor de *St. Miquel* (núm. 49), *St. Joan Baptista* (núm. 50), *St. Joseph* (núm. 51), *St. Francisco Xavier* (núm. 63), *St. Salvador d'Horta* (núm. 67), *St. Athanasi* (núm. 68), *Sts. Eulàlia i Júlia* (número 70), *St. Julià i Sta. Basilisa* (núm. 72), *Sts. Germà, Just, Paulí i Cici* (núm. 73), *Sts. Abdón i Senèn* (núm. 74), *St. Galderich* (núm. 75), *St. Pio V* (núm. 76), *St. Brancat* (núm. 86) i *St. Joan Apòstol* (núm. 106). ¿Fins a quint punt pot reclamar-ne el mèrit?

En tota producció popular no és gaire possible de discernir on acaba la tradició i on comença l'aportació personal. Del fet mateix que es doblega a les exigències d'una tradició, l'autor n'esdevé un simple coreuta. Els *Goigs o Cobles en alabansa dels quatre màrtirs Germà, Just, Paulí, Cici* (núm. 73) de Jaume en són un bon exemple. No cal sinó comparar-los amb els que a honor dels mateixos sants foren impresos a Girona el 1698²⁷ per a adonar-se'n. Jaume redacta prop d'un segle més tard (1796), però de la

27. Publicats per JOAN B. BATLLE en *Los goigs a Catalunya* (Barcelona 1924), facsímil 110.

seva memòria sorgeixen brins de frase, versos i àdhuc quartetes senceres de goigs antics, que ell s'apropia sense escrúpol :

TEXT DE 1698

«Germà, Just, Paulí, Cici,
Màrtirs benaventurats,
en la Cort del Rey de Glòria
siau nostres advocats.

Vostre naixement ditxós
fou en lo lloch de la Pera...

Fusters y mestres de cases
fóreu en vostres oficis,
obras de talla, y rasas
eren vostres exercicis :
apartant-vos de tots vicis
vivíeu molt recatats...

Vostra singular virtut
volgué Déu manifestar
quan un manobre caygut,
que estava per expirar,
en lo punt vàreu curar...»

TEXT DE JAUME

«Celebrem vostra victòria
Germà, Just, Paulí, Cici :
en la Cort del Rey de Glòria
feu que nos vejам sens fi.

Nats en lo lloch de la Pera
tots quatre dins l'Empordà...

Fusters y mestres de cases
sols foren vostres oficis ;
d'obras de talla y de rasas
féreu vostres exercicis ;
tenint sempre en la memòria
tot lo precepte diví...

Vostra virtut per gran obra
volgué Déu manifestar
quan sent caygut un manobre
que estava per expirar
un salut lo restablí...»

Hom estaria temptat de denunciar el plagi, si no es tractava d'un gènere popular en què la *contaminació* és un dels procediments regulars.

D'altra banda, fóra excessiu de dir que Jaume no figura per a res en els seus goigs. Enfora de la refeció de les estrofes i de la tria de noves rimes — cosa que per al gènere ja és una innovació apreciable —, hom pot reconèixer en aquesta peça els seus eixamplaments habituals : les quatre estrofes suplementàries que Jaume afegeix al text de 1698 són plenes de digressions històriques, d'un gust, d'altra banda, bastant dubtós. És així com al començament col·loca la genealogia paterna i materna dels quatre màrtirs :

«Dos germans y dos germanas,
par matrimoni conjunts,
de las virtuts christianas
fent professió tots junts,
prepararen vostra història,
d'ells sent nats ab gran festí...

De Germà y Paulí fonch mare
Floris, muller de Lyró :
de Just i Cici, molt cara,
Gelida, unida a Cyró.
Gran goigs la ciutat d'Empúrias
de vèurer-vos nats sentí...»

Després dóna la història de llurs despulles mortals, dels honors que els són retuts i del desig que mostren els perpinyanesos de tenir alguna relíquia d'aquests sants Màrtirs:

«Vostres cossos a Girona,
en l'iglésia cathedral,
repòsan en honor bona :
offici doble annual
eixa vila, en honor vostre,
des de molt temps establi...»

Els mateixos allargaments pertot. En els goigs de St. Salvador d'Horta (núm. 67) no empra menys de vint-i-vuit cobles per a celebrar el benaventurat, mentre que els goigs de 1627 no en tenen sinó vuit. Agafa el sant a partir de la seva naixença i s'entreté en aquests primers balbuceigs :

«De Jesús y de Maria,
ja quan tartamudejau,
ab la major alegria
los sants noms pronunciau...»

Amb una paciència que desconcerta fins el lector més ben disposat, segueix el periple d'un sant sotragat de Girona a Madrid, de Barcelona a Càller — sense estalviar al seu text les diligències dels prelats i dels papes que treballaren en la canonització del seu heroi. Les lloances de *St. Joseph* contenen en vint-i-dues estrofes els set goigs i els set dolors del Patriarca, però hi afegeixen, per posar de relleu les virtuts del sant, una llarga comparació amb el seu homònim l'exarca del faraó d'Egipte. El text és, d'altra banda, afeixugat de notes tretes dels Evangelis, dels Himnes, de sant Bernat, de sant Epifani... i àdhuc de Plini! Trenta cobles ens reporten en detall les malaurances de *St. Athanase, Patriarche d'Alexandrie*, falsament acusat d'assassinat i d'estupre, cinc cops exiliat de la seva diòcesi per la fúria dels herètics, però sempre vencedor!

Agrada particularment a Jaume d'entretenir-se en les contalles de les quals pot treure un exemple de perseverança. ¿No li'n cal molta a ell mateix per a vèncer les dificultats, reals o imaginàries, que l'aclaparen? Tot ho mena, així que pot, a les circumstàncies actuals. I és així com hom s'explica aquell estrany desenvolupament dels seus goigs a honor de Pius V (núm. 76), en què, després d'haver-nos fet els elogis tradicionals del Sant Pare, acaba per esbossar la història de Pius VI, «grand dans son trône mais plus grand quand il en fut chassé», que

«en França deportat
morí presoner ab joya»,

i de Pius VII, el papa contemporani que

«ha vist los malvats confusos»

i ha tornat la pau a la santa Església.

No cal dir que en apartar-se de la tradició malmet gairebé sempre l'estil mesurat dels goigs clàssics.

VI

LES PECES FRANCESES DE JAUME

Jaume s'assajà també en la poesia francesa. Però que lluny de la pura creació lírica ens el presenten les rares mostres que ens en dóna en el seu manuscrit!

La faula del *Spectacle mondain et l'oracle divin* (núm. 88), escrita per arrodonir la col·lecció de noranta-nou faules morals publicades per J. Reyre, no és sinó un mal requisitori contra el teatre profà. La dècima *Appetit* (núm. 103), copiada al peu d'una pàgina restada en blanc, no és sinó un repapieig de vell malalt.

Hom endevina un xic més d'ambició en el poema *Les quatre saisons de l'année et la Canicule* (núm. 40), meditació melangiosa sobre el desacord entre l'eternal retorn de la natura i la condició passatgera de l'home:

«O, fleurs, que je soignois d'une main caressante,
j'aimois a contempler votre beauté naissante!
Chers troupeaux, qu'on se plait à voir toujours bondir,
je ne jouirai plus d'un si charmant plaisir!
L'homme est né pour mourir...»²⁸

El poema és donat com a anònim; però versos tals com

«le printemps amolit les glaçons de l'hiver,
l'automne des volcans délivre l'univers»,

i, més encara:

«du vingt et trois juillet jusqu'au vingt et trois août»,²⁹

podrien molt ben ésser sortits de la seva ploma.

28. Versos 29-33.

29. Versos 3-4 i 15.

En canvi, l'*Élegie de la reine Blanche, durant la captivité de St. Louis sons fils* (núm. 79), concebuda a la manera d'una *tirada* de tragèdia clàssica, no manca ni d'alè ni de noblesa: és evidentment superior a les vulgars elucubracions del nostre autor. Però si, tota vegada, no és de Jaume, hom ha d'atribuir-li, si més no, les notes d'una erudició de segona mà que l'afeixuguen.

La prosa de Jaume és representada en el recull per una *Question sur les trois Maries ou les trois Magdalenes* (núm. 39), obra farcida de citacions tretes dels Evangelis i dels sants pares, i per la *Nota* que acompanya la seva *Faula* (núm. 88), on apila els exemples de conversions de comediant i els anatemes dels Concilis contra els espectacles. D'estil recargolat i de pensament difús, aquestes proses no afegeixen res als mèrits de qui les ha escrites.

VII

ELS MANLLEUS A D'ALTRES AUTORS

El manuscrit acull uns quants textos d'altres autors. No és gens difícil de descobrir el principi que ha presidit aquesta tria: la major part d'aquestes peces no són reproduïdes sinó a causa de la similitud del tema.

Quan Jaume transcriu els *Goigs de Nostra Senyora de Misericòrdia, Patrona del Hospital de la fidel vila de Perpinyà* es recorda d'un *Chant joyeux* (núm. 44) «composé par le P. Aurès, jésuite, dans le temps qu'il étoit aumônier de cet hôpital à Perpignan», i no es pot estar de donar-lo a continuació dels goigs; i puix que hom es troba a l'Hospital, aprofita l'avinentesa per a engrossir el seu recull amb la *Prière pour le Roi* (núm. 45) a l'ús de l'establiment. Després d'haver copiat de nou els seus *Goigs del gloriós apòstol de las Indias, Sant Francisco Xavier*, li sembla bé de donar l'himne *O Deus! ego amo te* (núm. 64) atribuït al Sant, el cèlebre sonet *Au Christ crucifié*, «No me mueve, Señor, para quererte» (núm. 65), que ell considera com una traducció castellana de l'himne llatí, i una versió francesa del mateix sonet deguda a la seva ploma. Els *Goigs de Santa Eulàlia* aniran seguits d'un *Motet llatí* (núm. 71), escrit el 1740 pel canonge Abrich, i dels *Hymnes* del Breviari espanyol a honor de la Santa (fol. 122^r a 123^v). Els goigs de Pius V havent-lo emmenat fins a fer l'elogi del papa contemporani, pot transcriure l'oda *À Sa Sainteté Pie VII* (núm. 77), composta per M. d'Andigné des Escotais en l'avinentesa de l'estada del papa a París per a la consagració de l'emperador... És d'aquesta faisó que tot es lliga en el recull.

Nogensmenys, per un procés a la inversa, l'autor estranger és per dos cops el punt de partença de la peça del recull. La complanta *Où sont, Dieu de Jacob, tes antiques bontés* que canta el cor en l'*Athalie*, de Racine (acte 4, escena 6), és continuat per «un particular», que podria molt ben ésser Jaume mateix (núm. 81). ¿És ell també qui ha escrit la rèplica al cèlebre sonet de M. Desbarreaux (núm. 83), composta damunt les mateixes rimes?

Cap a la fi del manuscrit la inspiració esdevé cada cop més ombrívola. Turmentat per la idea de la corrupció i del càstig que se'n segueix, Jaume es complau a transcriure versions dels *Psalms*. Dues d'aquestes versions (núms. 80 i 87) són signades per Louis Racine, a qui cal atribuir també la del psalm 120, *O Dieu, celui qui met en toi sa confiance* (núm. 93). Hom podria de segur retrobar les altres en el *Recueil de Psaumes traduits en vers par les meilleurs poètes français et recueillis par J.-B. Rousseau*, editat el 1751 per Louis Racine. Hem hagut de renunciar a aquest projecte per tal com no ens hem pogut procurar aquest recull. De totes maneres, és possible que algunes d'aquestes versions siguin de Jaume mateix, puix que sabem que havia traduït vint-i-un psalms en versos francesos.³⁰

Alguns fragments de psalms, aplegats sota la rúbrica *Brièveté de la vie de l'Homme* (núms. 96-99), son precedits del *Canon 8* del Concili de Trent sobre la *Crainte de l'Enfer* (núm. 95) i seguits dels extractes de les Epístoles de sant Jeroni *Sur les biens et les maux de la vieillesse* (núm. 100). El tot és completat per uns quants versos de Bernard Bonnard sobre la *Brièveté de la vie* (núm. 101) i *Sur le silence* (núm. 102), consignats segurament per omplir un peu de pàgina buida.

Tals són els autors admesos per Jaume en el seu recull. Si — llevat de dues excepcions — llurs mèrits no tenen res d'esclatant, almenys descobreix en llurs obres una matèria a propòsit per al seu projecte, i això li basta amb escriure.

VIII

UNA VEU EN LA TRADICIÓ

Nadales, himnes, goigs; versos més o menys originals; còpies de textos de diferents autors: tal és el contingut del nostre manuscrit. Escrit certament de la mà de Miquel-Joan-Josep Jaume, palesa una activitat que hom no pot exactament anomenar poètica.

30. Vegeu nota 10.

«Je voudrais», diu l'autor en les seves Memòries, «que més écrits religieux servissent à quelque chose pour l'édification des bons chrétiens et surtout de ceux de ma famille, et pour le salut de mon âme.»³¹

Jaume escriu, doncs, sota el signe de la pietat.

¿Té res d'estrany que aquesta pietat es revesteixi sovint d'un caràcter tradicional i popular? Com ho ha justament remarcat mossèn Torreilles, hi ha en Jaume un «royaliste froissé dans ses opinions, un catholique blessé dans ses croyances, un honnête home atteint dans sa fortune et dans sa position sociale» i també «un roussillonnais découragé à la vue de la ruine de son pays natal».³² La llengua de la seva regió es mor igual que la pietat dels avis. Així, si redacta les seves Memòries i les seves obres jurídiques en francès (també sacrifica un poc a les muses franceses), és en el seu català matern que esplaia la seva ànima doblement adolorida. És la seva manera de resistir: no havia arribat encara l'hora d'una renaixença literària — com tampoc la d'una veritable restauració religiosa: la poesia de Jaume és senzillament un adéu nostàlgic i bon xic descoratjat a un passat que s'aclareix per darrera vegada.

Jaume es deixa menar per la tradició, però és gràcies a la tradició que retroba una certa dignitat literària. La poesia religiosa popular ha conservat, en la llengua catalana, una qualitat que li ve dels seus orígens llunyans. Quan l'obra de Jaume, volenterosament seduïda per l'anècdota, pretén d'alliberar-se d'una tradició en què, malgrat ell, està compromesa, esdevé llastimosament xarona i prosaica. La veu de Jaume no existeix sinó d'acord amb la veu del seu poble i quan no recolza massa damunt certs registres.

Tanmateix, fóra injust de no veure en el Recull sinó una tradició activa. Jaume l'ha marcat amb la seva empremta tant per la tria mateixa que ell ha operat en el conjunt d'aquesta vena inescotable com pels foraviaments vers els quals s'ha deixat arrossegar pel seu temperament. És molt possible, d'altra banda, que ell mateix no n'hagi tingut plena consciència. Sentint-se obscurament un simple portaveu de la tradició, renuncia modestament a tot mèrit. A menys de considerar-lo com un monstre de vanitat, ¿quina altra interpretació podria hom donar a l'epígraf que ha inscrit a la capçalera del seu Recull:

«Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.
Sic vos, non vobis, melificatis apes;
sic vos, non vobis, nidificatis aves;
sic vos, non vobis, vellera fertis oves;
sic vos, non vobis, fertis aratra boves.»?

(VERGILIUS).

31. *Mémoires*, 186 i 187.

32. *Mémoires*, Introduction, XLII.

TAULA DEL MANUSCRIT 929
DE LA BIBLIOTECA MUNICIPAL DE TOLOSA

[Epígraf] : «Hos [ego] versiculos feci, tulit alter honores. | Sic vos, non vobis, melificatis apes» (pàg. 2). — [Inscripció atribuïda a Virgili en una cèlebre anècdota reportada per Tib. Cl. Donatus (*Vita P. Virgílii Maronis*, xvii)].

[Títol] : RECUEIL DE NOËLS, HYMNES, PROSES ET GOIGS OU ÉLOGES, EN FRANÇAIS, EN CATALAN ET EN PATOIS (pàg. 3).

1. — *Noël*. Sur l'air : *Quoi vous partés sans que rien vous arrête* &. «Tendres Bergers, accordés vos musettes, | et vos haut-bois avec vos chalumaux» (fol. 1^r). — *Noûa*. J'ai fait ce Noël et les deux suivans, depuis la Revolution française qui a commencé en 1789. S'ils sont mal faits, il ne faut accuser que moi. Je ne les ai faits que pour moi, pour mon plaisir, pour mon édification, et dans l'intention de rendre honneur et gloire a Dieu. *Amen*. || Le quatrieme, qui est a la suite de ceux-la, je n'ai fait que le traduire du Patois en Catalan. || Il en est de même des deux Proses, qui sont a la suite de dix sept noëls, l'une pour la fête de la Nativité de Nôtre Seigneur, l'autre pour le jour de l'Epiphanie, que j'ai traduites en Catalan de celles qui sont en latin dans le Missel de Paris. || *Idem* des Proses pour le jour de l'annonciation et de l'incarnation ; de celle de l'assomption de la Sainte Vierge ; de celle de la présentation de N. S^r. et de la purification de la Ste V., de celle de la nati- vité de la S. V., de celle de la fête de tous les Saints ; de celle de l'ascension de N. S. J. C. ; de celle de St. Denis ; de celle de l'enter- rement des enfans, & (fol. 3^v).
2. — *Noël*. «O alegría ! | lo ver Messia» (fol. 4^r).
3. — *Noelet*. «Miquel, Pau, Girvés, Romeu, | o saveu, o no saveu» (fol. 4^v).
4. — *Noël*. Sur l'air du Menuet d'*Exaudet*, ou de *Richelieu en tout lieu se signale*. «De Nadal | tots nos cal» (fol. 6^r). — [L'original patuès d'a- questa nadala figura a la pàg. 113 del ms. 943 de la Biblioteca Municipal de Tolosa precedint aquesta mateixa traducció (pàg. 111)].
5. — *Noël*. «Voici cette heureuse journée, | qui met fin a tous nos soupirs» (fol. 7^r). — [Les sis primeres estrofes d'aquesta nadala constituïxen el *Noël xxx* (pàg. 49) del recull d'HENRY D'ANDICHON, *Noëls Choisis, corrigés, augmentés et nouvellement composés sur les airs les plus agréables, les plus connus, et les plus en vogue dans la Province de Béarn* (Toulouse, Henault, s. d.)].
6. — *Noué*. Sur l'air : *Feu-li lun amb uno paillo. Dialogo das Pastres*. Jeanot : «Ay la poulido novoelo ; (bis) | lou demon es en cerbelo» (fol. 9^r).
7. — *Noël français et Patois, en dialogue d'un ange et d'un Berger*. L'ange : «Un Dieu vous appelle, | levés-vous, Pasteurs» (fol. 10^r). — N^a. L'air de l'ange peut être : *Tiens voilà ma pipe* & (fol. 12^r). — [Amb nombroses

variants en l'ordre dels versos, és el Noël XLVII (pàg. 74) del recull d'ANDICHÒN].

8. — *Noué*. Sur l'air : *Janeto qu'es tan polideto, aura moun cor &*. «Dins uno granjo mal ingerto, | a miejo neit» (fol. 12^v).
9. — *Noué gascou*. Sur l'aire : *Bengan, bengan, coumpanyounets*. «E leu de pés, foc al calel, | moun bounet nau, ma capo belo» (fol. 13^v).
10. — *Noué*. Sur l'aire : *Rouben, turo, luro, luro*. «Al courtal de peiroutou, | dins uno viello masuro» (fol. 14^v).
11. — *Noué*. Sus lou *Magnificat*. «Dins aqueste jour ben-huroux, | tant favaurable as peccadoux» (fol. 15^v).
12. — *Noué provençau*. Sus l'ayre das Baumian. «Nautres sian très Baumian, | que dounan la bouno fortune» (fol. 17^r). — [Vid. Noël LXIX (pàg. 86) del *Recueil de Noël's Provençaux composés par le Sieur NICOLAS SABOLY*. Cito d'acord amb una nova edició a Avinyó, Offray aîné, 1854, no havent-me'n poguda procurar cap de més antiga].
13. — *Noël allegorique*. Sur l'air de la chanson patoise : *Tireis sur la fin d'un bel jour*. Les anges : «Sortés, sortés de ce hameau ; | que rien ne vous arrête» (fol. 19^v).
14. — *Noël*. Sur l'air : *Dans ce boccege avant l'aurore*. «Que tous nos temples rétentissent | de mille chants victorieux (bis)» (fol. 21^v). — N^o. Ce Noël a été fait par M. Campagne medecin (fol. 22^r). — [Jean Pierre Campagne (1723-1816), d'antuvi, preceptor de Jaume, i després, cunyat seu per casament amb Maria-Angèlica, la seva germana gran. (Vid. *Mémoires de Jaume, Taula analítica, en el mot «Campagne», on s'ha escapat un error, degut segurament a una errada del text : els dos CAMPAGNE. — (J. B.) i (Jean-Pierre) — que hi figuren no són sinó un sol personatge*].
15. — *Noël*. Sobre la tonada italiana *Vengo mia bella &*. «Cantem alegres, | ab cor affable» (fol. 22^v).
16. — *Noël*. Sobre la tonada del Villancico de Sta. Tecla : *Vuy un présent te presenta*. Villancico es un mot castillá, que significa *cantich* o *canso*. «Vuy ja los angels prégonan ë nostra mes ditxosa sort» (fol. 23^r).
17. — *Noël*. Sobre l'aire : *Que ditxos es lo lloch de Soreda, montanyas d'Albera, y tot lo Vallespir*. «O qu'es bell ! | ó quina maravella» (fol. 23^v).
18. — *Prose pour la messe du jour de la nativité de Nôtre Seigneur prise du missel de Paris, traduite de vers latins en vers catalans*. «Vuy lo Pare étern envia, | pera cumplir nostres vots» (fol. 24^r) — *Nota*. Cette Prose, qui forme un Noël, peut se chanter sur l'air : *Si j'avois pour héritage le trône le plus brillant, &* (fol. 25^v). — [«*Votis Pater annuit | justum pluunt sidera*». ULISSE CHEVALIER, *Repertorium Hymnicum*, núm. 22173 (II, 779)].
19. — *Prose pour le jour de l'Épiphanie de nôtre Seigneur, prise du Missel de Paris, traduite de vers latins en vers catalans*. «Puix Jesus, dins lo pé-sébre | nos demostra son amor (fol. 25^r). — [«*Ad Jesum accurite | corda vestra subdite*». *Rep. Hym.*, núm. 178 (I, 12)].

20. — *Prose pour la messe du jour de l'annonciation et de l'incarnation de nôtre Seigneur (25 mars) prise du Missel de Paris, traduite de vers latins en vers catalans.* «Debils mortals, en est dia, | cessau tots llantos y plors» (fol. 26^r). — [«*Humani generis | cessent suspiria*». *Rep. Hym.*, núm. 8171 (I, 489)].
21. — *Prose pour la messe du jour de la nativité de la Sainte vierge Marie (8. 7bre) prise du Missel de Paris; traduite de vers latins en vers catalans.* «Tots alegres en est dia, | la nova de la salut» (fol. 27^r). — [«*Gaudii primodium | et salutis nuntium*». *Rep. Hym.*, núm. 7169 (I, 429)].
22. — *Prose pour la messe du jour de la présentation de Nôtre Seigneur, et de la purification de la Sainte Vierge Marie (2 fevrier) prise du Missel de Paris, traduite de vers latins en vers catalans* (voyés l'hymne, pag. 144.) «Salut, o plena de gracia; | en vostres brassos ja s' veu» (fol. 27^v). — [«*Ave plena gratia | cujus inter brachia*». *Rep. Hym.*, núm. 2030 (I, 120)].
23. — *Prose pour la messe du jour de l'assomption de la Sainte vierge (15 août); prise du Missel de Paris; traduite de vers latins en vers catalans.* «Que tothom en aquest dia | fassa ressonar sa veu» (fol. 28^v). — [«*Induunt justiciam | praedicent laetitiam*». *Rep. Hym.*, núm. 8859 (I, 530)].
24. — *Prose «Stabat Mater dolorosa» traduite en vers catalans.* «La Mare era dolorosa, | prop de la creu, llagrimosa» (fol. 30^r). — [*Rep. Hym.*, número 19416 (II, 599)].
25. — *Prose pour la messe du jour de l'ascension de nôtre Seigneur Jesus-Christ, prise du Missel de Paris, traduite de vers latins en vers catalans.* «Nova alégria nos dona | esta gran festivitât» (fol. 31^v). — [«*Solemnis haec festivitas | novum instaurat gaudium*». *Rep. Hym.*, núm. 19163 (II, 582)].
26. — *Prose pour la fête de tous les Saints (1er 9bre) prise du Missel de Paris traduite de vers latins en vers catalans.* «Que la militant Iglesia, | Esposa de Jesu-christ» (fol. 32^v). — [«*Sponsa Christi quae per orbem | militas, Ecclesia*». *Rep. Hym.*, núm. 19381 (II, 596)].
27. — *Prose pour l'enterrement des enfans, prise du Missel de Paris; traduite de vers latins en vers catalans.* «Per esta pompa funébre | no doneu llantos ni plors» (fol. 33^v). — [«*Funere ne dati planctum | funus hoc, funus sanctum*». *Rep. Hym.*, núm. 6660 (I, 399)].
28. — *Prose pour la fête de St Denis, Premier Evêque de Paris (9 8bre); prise du Missel de Paris; traduite en vers français.* «Que l'Eglise se réjouisse | de la victoire de Denis» (fol. 34^v). — [«*Exultet Ecclesia*». *Rep. Hym.*, núms. 5852-5853 (I, 584)].
29. — *Prose «Dies irae, dies illa &» pour les defunts; traduite en vers français.* «O jour, terrible jour, où Dieu vengeur des crimes, | d'un deluge brulant sorti des noirs abîmes» (fol. 36^r). — [*Rep. Hym.*, núm. 4626 (I, 278)].

- *Original en latin. Jubilum amantis animae, in octo hymnos rhythmicos divisum, ad Jesum.* [Poemes atribuïts a sant Bernat. Vid. *PL*, CLXXXIV (Paris 1879) col. 1317-1320] *Hymnus 1us*. «Jesu dulcis memoria, | dans vera cordis gaudia» (fol. 37^v). — [*Rep. Hym.*, núms. 9541 4083 (I, 574)].
- *Hymnus 2us*. «Cúm Mariâ diliculo | Jesum quaeram in tumulo». (fol. 37^v). — [*Rep. Hym.*, núm. 4083 (I, 245)].
30. — *Traduction en français. Acclamations et cris de joye, divisés en huit hymnes rythmiques, c'est-a dire en vers rimés; en l'honneur de Jesus. 1er Hymne.* «Du doux Jesus la souvenance | réjouit vraiment nôtre coeur» (fol. 38^r).
31. — *2^d Hymne.* «Dans le tombeau, comme Marie, | Jesus je cherche desireux» (fol. 38^r).
- *Hymnus 3us*. «Amor Jesu dulcissimus, | et veré suavissimus» (fol. 38^v). — [*Rep. Hym.*, núm. 1001 (I, 62)].
32. — *3e hymne.* «De Jesus l'amour tres suave, | est vraiment le plus doux-cereux» (fol. 39^r).
- *Hymnus 4us*. «Tua, Jesu, dilectio, | grata mentis refectio» (fol. 39^v). [*Rep. Hym.*, núm. 20723 (II, 683)].
33. — *4e hymne.* «Jesus, vôtre amour delectable | remplit mon ame sans degoût» (fol. 40^r).
- *Hymnus 5us*. «Jesu, summa benignitas, | mira cordis jucunditas» (fol. 40^v). — [*Rep. Hym.*, núm. 9690 (I, 685)].
- *Hymnus 6us*. «Jam eccé jure gaudeo : | nam quod cupivi teneo» (fol. 40^v). — [Variant de l'himne «*Jam quod quaesivi video | quod concupivi, teneo...*» (*PL*, loc. cit.), registrat per Chevalier amb el núm. 9361 (*Rep. Hym.*, I, 563). Sota el mateix incipit que el del nostre manuscrit, figura en el *Rep. Hym.*, núm. 38306 (IV, Suppl. alterum, 184). Cal fer remarcar que Chevalier no dóna altra referència que la de l'*Alimentum devotionis*, ms. del 1596].
34. — *5e hymne.* «Jesus, bènignité suprême, | de l'ame admirable douceur» (fol. 41^r).
- *6e hymne.* «Je suis dans la réjouissance ; | je tiens ce que je desirois» (fol. 41^r).
- *Hymnus 7us*. «Jesus sole serenior, | et balsamo suavior» (fol. 41^v). — [*Rep. Hym.*, núm. 9687 (I, 585)].
35. — *7e hymne.* «De Jesus la lumiere éfface | du soleil toute la splendeur» (fol. 42^r).
- *Hymnus 8us*. «Rex virtutum, Rex gloriae, | Rex insignis victoriae» (fol. 42^v). — [*Rep. Hym.*, núm. 17536 (II, 481)].
36. — *8e hymne.* «Roi des vertus, et Roi de gloire, | Roi puissant et victorieux» (fol. 43^v).
- *Original en latin. Doxologia rhythmica ad Jesum.* «Salve Christi sacer vultus, | caesus, consputus, incultus» (fol. 43^v). — [Manca al *Répertoire* de Chevalier sota aquest incipit. Alguns dels seus versos es troben de nou en l'himne *Ad Faciem*, pertanyent a la *Rhythmica oratio ad unum*

- quodlibet membrorum Christi patientis et a cruce pendentis*, atribuït a sant Bernat (Vid. PL, CLXXXIV, col. 1323)].
37. — *Traduction en français. Louange et priere en vers rimés a Jesus.* «Honneur a ce sacré visage, | de soufflets, de crachats couvert» (fol. 44^r). — *Alia Doxologia rhythmica ad Jesum.* «Jesu, suavis Domine, | culpa pulsa caligine» (fol. 44^v). — [Rep. Hym., núm. 38425 (IV, 191). Única referència a l'*Alimentum devotionis*, del 1596].
38. — *Autre louange et priere a Jesus.* «Du pénitent qui vous reclame, | Jesus, effacés les péchés» (fol. 45^r).
39. — *Question sur les trois Maries ou les trois Magdelenes.* «La pécheresse, dont parle St. Luc (7.37)...» (fol. 46^r). — [La mateixa *Question* es troba inserida en el ms. 943 de la B. M. de Tolosa, pàg. 241: *Les Trois Maries, ou les trois Magdalaines*].
40. — *Les quatre saisons de l'année, et la canicule.* «Les saisons tous les ans, par un ordre admirable, | se succedent et font un retour favorable» (fol. 49^r).
41. — *Goigs de la purissima concepcio de Maria Santissima. 8 Xbre.* «Clara aurora immaculada, | dez de la Concepcio» (fol. 50^r).
42. — *Goigs de Nostra Senyora del Roser. Al 1er Diumenge d'8bre.* «Vostres goigs, ab gran plaher, | cantarem, verge Maria» (fol. 51^v). — [El text dels *Goigs del Roser*, certament els més populars dels goigs a Catalunya, ha estat publicat diverses vegades. Vegeu, sobretot, per al text: V. SERRA I BOLDÚ, *Llibre d'Or del Rosari a Catalunya* (Barcelona 1925), 172-173; i per a la melodia: LLUÍS ROMEU, *Versió autèntica dels Goigs del Roser de tot l'any: Estudi de musicologia popular, OCPM*, vol. I, fasc. II (Barcelona 1928), 163-247; text reproduït a la pàg. 245.]
43. — *Goigs de nostra Senyora de Misericordia, Patrona del hospital dels pobres orfes de la fidelissima vila de Perpinya. Lo Diumenge après lo 8 de 7bre.* «De vostres goigs en memória, | vos prégam, en nom de Deu» (fol. 54^v).
44. — *Chant joyeux, en forme de priere, en l'honneur de la Sainte Vierge, Patronne de l'hôpital de Misericorde; composé par le P. Aurés Jesuite, dans le tems qu'il étoit aumonier de cet hôpital a Perpignan vers l'an 1770.* «Salve Regina, Mater misericordiae. «O Vierge sans péché conçue, | et par un ange reconnue» (fol. 55^v). — [El P. Aurés no és esmentat en el *Dictionnaire de biographies roussillonnaises* de CAPELLE. Jaume freqüentava assíduament la junta de l'Hospital dels orfes de Nostra Dona de Misericòrdia, de la qual era un dels directors d'ençà de 1752. «Et quoique les directeurs et administrateurs soient autres depuis la Révolution, je n'ai cessé d'assister à leurs assemblées, auxquelles j'ai été invité jusqu'à present 1806» (*Mémoires*, 175)].
45. — *Priere pour le roi, tirée du Psaume 19, «Exaudiat &»; a l'usage du même hôpital.* «Qu'au jour de vôtre affliction, | a vos voeux toujours favorable» (fol. 57^r).

46. — *Goigs de Nostra Senyora dels desamparats*. «Puix la falta es reparada | per vos dels primers créats» (fol. 58^r). — [Cf. JOAN B. BATLLE, *Los Goigs a Catalunya* (Barcelona 1924), facsímil 84].
47. — *Goigs de nostra Senyora de consolacio*. «Puix amau a qui vos ama, | y us préga ab devocio» (fol. 59^v).
48. — *Goigs de nostra Senyora de Nuria*. «La mare de Deu, Maria, | vulla a tots nos ajudar» (fol. 61^r).
49. — *Goigs del glorios archangel Sant Miquel*. «Cantem ab molta alégria | y tots ab un cor zelos» (fol. 62^v). St. Michel étant un de mes trois Patrons de baptême, j'ai redigé ces *goigs* en 1790 (fol. 64^r).
50. — *Eloges de St. Jean Baptiste (24 juin, et 29 août)*. «Venés enflammer mon cœur, | pour célébrer vôtre fête» (fol. 64^v). St. Jean Baptiste étant un de mes trois Patrons de Baptême, j'ai fait ses éloges ci-dessus, en 1790 (fol. 67^v).
51. — *Goigs del molt glorios Patriarca Sant Josep, Espos de Maria* (V. l'hymne de St. Josep, fol. 145.) «Puix del amor filial | de Jesus foreu colmat» (fol. 68^r). St. Joseph etant un de mes trois Patrons de Baptême, et le principal pour moi, je fis ses *goigs* ou éloges ci-dessus en 1786, qui ayant été approuvés, furent de suite imprimés, en un petit cahier in 8° (V. l'hymne de St. Joseph. fol. 145.) (fol. 76^r). — [Aquesta impressió, desconeguda de les bibliografies, no figura tampoc al *Catalogue des Ouvrages légués par M. Charles de Vallat a la Biblioteca Municipal de Montpellier* (Montpellier 1891-1892, 2 vols.). El Catàleg publicat en l'avinentesa de la venda en subhasta de la *Bibliothèque Patoise de M. Burgaud des Marets. Livres rares et curieux...* (Paris 1873) dona sota el 1470 (pàg. 135) uns «*Goigs del molt glorios patriarca Sant-Joseph, espos de Maria*. Perpignan, 1787, in 12°, cart. non rongé, 19 pag. et le port. de St. Joseph en regard du titre. Pièce en vers», que podrien ésser molt bé els *Goigs* de Jaume].
52. — *Goigs o cobles en alabansa del'amor ab que Jesus-Christ escampá sa précieuxsima Sanch (al divendre Sant.)* «Compungits en nostre cor, | plorem tots, esta vegada» (fol. 76^v).
53. — *Goigs de St Joachím, y Sta Anna, que's cantan sobre l'ayre dels de St. Joan de la Creu*. «Pare, y mare de Maria, | Verge y mare del Senyor» (fol. 78^r).
54. — *Goigs del glorios apostol St. Jaume, lo major (25 Juliol)*. «Jaume, apostol glorios, | dels mes intims del Senyor» (fol. 79^v).
55. — *Goigs del glorios apostol y Evangelista Sant Matheu (21 7bre)*. «Apostol, Evangelista, | molt glorios Sant Matheu» (fol. 81^v).
56. — *Goigs del glorios St. Esteve, primer Martyr de la Lley de gracia (3 agost, y 26 Xbre)* «De virtuts joyell amable, | clar espill de caritat» (fol 83^v).
57. — *Goigs de Santa Clara, Verge*. (*Sobre l'ayre dels de St Joan de la Creu*) (*als 23 agost.*) «O dolsa y Reverend Mare, | de pobres Monjas la flor» (fol. 85^v).

58. — *Goigs de Santa Theresa de Jesus. (Sobre l'ayre dels de St. Joan de la Creu) (15 8bre.)*. «Sent Theresa tant carida | de Jesus ver fill de Deu» (fol. 88^v).
59. — *Goigs de Sant Joan de la Creu, coadjutor de la Seraphica Mare Santa Theresa de Jesus, en la reforma dels carmelitas descalços (24 9bre.)*. «Pénitent per excellencia, | gran Sant Joan de la creu» (fol. 91^r).
60. — *Goigs del glorios Martyr Sant Eudal, sacerdot, hermita del'ordre religiosos de Sant Agustí, del 'monastir de St. Marcial, Bisbat de Vich; del qual las Santas reliquias estan deposadas y molt véneradas en iglesia propia érigida baix son nom, en la villa de Ripoll, Bisbat de Vich (11 maig)*. «Puix sou per tot aquest poble | devotament invocat» (fol. 93^r).
61. — *Goigs de Sant Antoni de Padua (13 juny)*. «Tenint de Deu testimoni | de tants singulars favors» (fol. 97^v).
62. — *Goigs, ou Eloges du bien heureux Patriarche St François de Paule; faits par un de ses Religieux. 2 avril*. «Grand flambeaux d'humilité; | françois que Paule a vu naitre» (fol. 104^r).
63. — *Goigs del glorios apostol de las indias, Sant Francisco Xavier (9 9bre, y 3 Xbre)*. «A Jesus puix vostre zel | de tants Regnes feu senior» (fol. 106^r).
64. — *Affectus animae amantis Sancti francisci-Xaverii*. «O Deus! ego amo te : | nec amo te, ut salves me (fol. 107^v)». — [*Rep. Hym.*, núm. 12897 (II, 189)].
65. — *Traduction en castillan. Soneto, que composo El apostol de las indias San francisco-Xavier, a christo crucificado*. «No me mueve, Señor, para quererte, | El cielo, que me tienes prometido» (fol. 108^r). — [Sobre l'atribució del sonet a sant Francesc Xavier, vegeu: R. FOULCHÉ-DELBOSC, *Le Sonnet «A Cristo crucificado»* RHi, II (1892), VI (1895)].
66. — *Traduction en français. Sonet, que composa l'apotre des indes, St François-Xavier; en l'honneur de Jesus-Christ crucifié*. «Pour vous aimer, grand Dieu, je ne suis pas touché | du ciel que vous m'avés promis en récompense». N.ª J'ai fait ces goigs de St François-Xavier, et la traduction en français de son Sonet, en 1794; aisi que les deux goigs suivans, de St Sauveur de horta, et de St Athanase (fol. 108^r). — [A. SERRA I BALDÓ, *Une version française du sonnet «A Cristo crucificado»*, BHi, XLVIII (1945) 133-138].
67. — *Goigs del beato Salvador de horta (18, ou 22 mars)*. «Per vos tants miracles obra | en horta nostre Senyor» (fol. 109^r). — [Cf. BATLLE, *op. cit.*, facs. 36].
68. — *Goigs de Sant Athanasi Patriarca d'alexandria en Egypte (2 maig)*. «Modello de virtut rare, | de Jesus servent zelos» (fol. 113^r).
69. — *Goigs de la publica apparicio del'angel en la fidelissima Vila de Perpinyá (10 maig)*. «Sent vos l'angel de la guarda | d'esta vila, com se creu» (fol. 117^r).
70. — *Goigs de Sta Eulalia y Sta Julia, Patronas del Bisbat de Elna, o de Per-*

pinya (10 Xbre.). «Sens perésa, y sens incuria, | ab zel pur y fer-voros» (fol. 118^v).

71. — *Motet en honor de Sta Eulalia y Sta Julia, compost en lo any 1740, per lo illustre Abrich, Doctor y Professor de Dret canonich, y canonge de la iglesia Cathédral de Elna en Perpinyá; posat en musica per lo célebre Gilis de Tolosa; lo qual se canta en musica quiscun any, als 10 de desembre, dia de la festa de las Santas, entre la Epistola y lo Evangeli de la Missa Solemne, en la iglesia Major y Cathédral de St. Joan Baptista a Perpinyá.* «Gaudete, gaudete, Elenenses incolae; | jubilate, flumina plaudite» (fol. 121^r). — [El canonge Abrich no és esmentat en el *Dictionnaire* de CAPEILLE. — Jean Gilles, dit *Gilles de Toulouse*, nascut a Tarascon en 1669; deixeble i successor de Poitevin, mestre de capella a Aix, obté el mestratge d'Agde, i en 1697, el de la Catedral de Sant Esteve, de Tolosa, on mor en 1705 (vegeu F. J. FÉRIS, *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*,² IV (Paris 1869), 5; i *Biographie Toulousaine* (Paris 1823), I, 448). Mort en 1705, Gilles no pogué compondre la música del text d'Abrich, datat de 1740. Potser aquest escriví el seu himne sobre una melodia de Gilles, ja popularitzada. — Aquest himne no està inventariat en el *Rep. Hym.* de Chevalier. Tampoc no ha estat recollit en el repertori del mateix autor: *Poésie liturgique des Eglises de France aux XVII et XVIII siècles, ou Recueil d'Hymnes et de Proses usités à cette époque et distribués suivant l'ordre du Bréviaire et du Missel* (Paris 1913); BL, XVI].

Per Butlla del Papa, Urbano VIII, del'any 1639, Lo Bisbat de Oviedo obtingué per Patrona Santa Eulalia; de la qual fonch insérit offici propri al *Breviari Sanctorum hispanorum*; en lo qual se troban los hymnes següents:

- *Hymne de 1^{eras} y 2^{nas} vespres.* «Virginis laudes canimus pudicae, | mille quae sertis redimita frontem» (fol. 122^r). — [*Rep. Hym.*, núm. 21687 (II, 749)].
 - *Hymne de Matinas.* «Infremit Praetor, rabieque frendet | verbera intentat, moveant puellam» (fol. 122^v). — [*Rep. Hym.*, núm. 8884 (I, 532)].
 - *Hymne de Laudes.* «Lampades postremo virgini ligatae | applicat, quae ignem caput occupantem» (fol. 123^r). — [*Rep. Hym.*, núm. 10173 (II, 16)].
 - Je fis les goïgs des Saintes Eulalie et Julie, qui sont cidessus fol. 118, *retró* en 1790 (fol. 123^v).
72. — *Goïgs de Sant Juliá, y Santa Basilissi (7 Janer).* «Juliá de Basilissi | Espos casto, virtuos» (fol. 124^r). Je fis ces goïgs en 1790 (fol. 126^r).
73. — *Goïgs o Cobles en alabansa dels quatre Sants Martyrs, Germá, Just, Pauli, Cici; dels quals las Reliquies estan en molta vénéracio en la iglesia Cathédral de Gerona, ahont se célébra d'eixos Sants offici doble lo dilluns après lo Diuenge de la Santissima trinitat: y part de ditas Reliquies son també conservadas y vénéradas en la iglesia collegial de*

- Nostra Senyora de la Réal a Perpinyá* (20 maig). «Celebrem vostra victoria, | Germá, Just, Pauli, Cici» (fol. 126^v).
- *Généalogia dels quatre Sants Martyrs, Germá, Pauli, Just y Cici. Linea paterna*. J'ai fait les goigs ci-dessus, pour ces quatre Saints Martyrs, en 1794 (fol. 128^v).
- *Généalogia dels quatre Sants Martyrs, Germá. Pauli, Just y Cici. Linea materna* (fol. 129^r).
74. — *Goigs dels gloriosos Martyrs Sant Abdon y Sant Sennen; dels quals les reliquias estan deposadas y vénéradas en la iglesia de la vila d'Arles en Vallespir*. «Abdon y Sennen de Persia, | en Roma martyrisats» (fol. 129^v). J'ai fait ces goigs de St. Abdon et St. Sennen, en 1795 (fol. 132^r).
75. — *Goigs del Glorios Sant Galderich, Laurador*. «Puix que confiam de vos | sens ningun dubte y recel» (fol. 132^v). J'ai fait les Goigs de St. Gauderich, ci-dessus, en 1796 (fol. 134^r). — [Cf. BATLLE, *op. cit.*, facs. 29].
76. — *Goigs en honor del Papa St. Pio V (Sobre l'ayre dels de Nostra Senyora del Roser)*. «Pio quint, Papa, adornat | de brillant corona en gloria» (fol. 134^v). J'ai fait ces goigs en 1804 (fol. 136^r). — [Cf. BATLLE, *op. cit.*, facs. 75, 76, 77 i 81].
77. — En X bre 1804, du tems que le Pape étoit a Paris pour le Sacre de l'Empereur Napoleon Bonaparte, M. d'Andigné des Escotais, a fait les vers suivans : *A Sa Sainteté Pie VII*. «O toi du Saint apôtre heritier glorieux, | toi qui pour les mortels interessés les cieux» (fol. 136^v). [Entre els fols. 136 i 137 hi ha enganxat un retrat de Pius VII, dibuixat per J. Bompelli i gravat en talla dolça per C. E. Gaucher, imprès a París, a can Leclerc, libraire, Quai des Augustins, núm. 39. Jaume descriu aquest gravat al fol. 136^r. — Les bibliografies de l'època resten mudes sobre Andigné des Escotais. ¿És el mateix Andigné que en 1803 publicà a París, per Deterville, un volum en 24 de *Mélanges en vers et en prose, par M. d'Andigné, associé correspondant de la Société d'Agriculture de Paris?* (Vegeu *Catalogue Général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale*, II (Paris 1899), cols. 1236-1237)].
78. — *Hymnes de Sant Lluís, Rey de França (traduits del Breviari de Paris)*. «Rey dels Reys, Sol Rey de gloria, | de tots Regnes créador» (fol. 137^r). — [«*Rex summe regnum, qui potenti numine | quo sunt creata...*». *Rep. Hym.*, núm. 17526 (II, 480)].
79. — *Elégie de la Reine Blanche durant la captivité de St. Louis son fils*. «Il n'es plus ; c'en est fait, je ne le verrai plus : | mes soupirs, mes regrets, mes cris sont superflus» (fol. 138^v). — N.^a J'ai traduit les hymnes de St. Louis, qui sont ci-devant, fol. 137, en 1794, après la mort du Roi Louis XVI, et de Sa famille royale (fol. 140^v).
80. — *Psaume II*. «*Salvum me fac, Domine, quoniam desfuit Sanctus &c.*». *Peinture de la corruption du Siècle, mis en vers par M. Racine. On peut l'appliquer a la revolution française, qui a eu lieu pendant les dix*

dernieres années du dix-huitieme Siècle. «Vien nous tirer de cet abîme : | ah! Seigneur, nous sommes perdus» (fol. 141^r). — [LOUIS RACINE (1692-1763), *Odes sacrées*, Oda IV : *Tirée du Psaume II. Peinture de la corruption du siècle*].

81. — *Plainte et Priere des fideles serviteurs de Dieu, contre l'impieté des méchans et des énemis de son nom; tirée du Psaume 73; dont on trouve le commencement traduit en vers par M. Racine, dans sa tragedie d'Athalie, acte 4, scène 6, et qui a été continuée ici par un particulier, en 1795.* «Où sont, Dieu de Jacob, tes antiques bontés? | dans l'horreur qui nous environne» (fol. 141^v). — [La mateixa peça figura a la pàg. 107 del ms. 943 de la B. M. de Tolosa : «Plainte et prière... dont on trouve le commencement dans la 6e scène du 4e acte de la tragédie d'Athalie et qui a été continuée ici, en vers français»].
- *Autre prière pour le même objet.* «V. Salvum fac... D. et rege eos... Oremus. Pientissime Deus...» (fol. 142^r). — [Ms. 943, pàg. 109].
82. — *Traduction en français de la priere précédente.* «V. Sauvés vòtre peuple... D. Soyés leur protecteur... Prions. Dieu très misericordieux...» (fol. 142^v). — [Ms. 943, pàg. 109].
83. — *Sonnet fait par M. Des Barreaux, dans une de ses maladies.* Il avoit vecu dans l'irreligion et le libertinage; et devenu plus sage sur la fin de ses jours, après avoir quitté sa place de conseiller au Parlement de Paris, il mourut en chrétien en 1673, agé de 71 ans. «Grand Dieu, tes jugemens sont remplis d'équité; | toujours tu prends plaisir a nous être propice» (fol. 143^r). — [Jacques de Vallée, seigneur des Barreaux (1602-1674). Vegeu PAUL OLIVIER, *Cent poésies lyriques ou burlesques du XVIIe siècle*, avec, à guise de préface, un poème de JEAN RICHEPIN (Paris 1808), 140 i 141].
- *Autre sonnet, fait a l'imitation du précédent, composé des mêmes rimes.* Puissions-nous, après avoir ouvert nos yeux a la lumiere, et avoir fait une sincère pénitence, entendre au fonds de nôtre coeur ces consolantes paroles que Dieu adresse aux pénitens par ce second Sonnet, en réponse au précédent. «Oui, pécheur, mes arrêts sont remplis d'équité, | et mon plus grand plaisir est de t'être propice» (fol. 143^r).
84. — *Hymne pour la fête de la présentation de Jesus nôtre Seigneur, et de la purification de la Sainte Vierge Marie, qui se célèbre le 2 fevrier.* Cet hymne qu'on trouve au Breviaire de Paris, et qu'on y chante aux vêpres de cette fête le 2 fevrier, est un des plus beaux hymnes de Santeuill. J'ai deja rapporté ci-devant, fol. 27, retró, la Prose qui est au Missel de Paris, et qu'on y chante a la messe du jour de cette fête; que j'ai traduite de vers latins en vers catalans. Il faut-y ajouter cet hymne que j'ai aussi traduit de même, dans les termes suivans. «Nacions, admirau totas : | lo bon Deu, dels Reys lo Rey» (fol. 144^r). — [«*Stupete gentes: fit Deus hostia! | se sponte legi legitur...*». *Rep. Hym.*, núm. 19555 (II, 609). Aquesta versió de Jaume ha estat publicada en part dins l'*Anthologie catalane*, 1re série: *Les poètes roussillon-*

- nais, Avec Introduction, Bibliographie, Traduction française et Notes par JEAN AMADE (Perpinyà 1908), 162 ss.].
85. — *Hymne a St Joseph, qu'on chante aux Vêpres le jour de sa fête, suivant le Breviaire Romain*. Je l'ai traduit de vers latins en vers catalans, que voici. «Que us celebren, Joseph, totas | las tropas célestials» (fol. 145^r). — [«Te, Joseph, celebrent agmina coelitum | te cuncti reson...». *Rep. Hym.*, núm. 20120 (II, 645)].
86. — *Goigs de Sant Brancat, o Pancraccio, martyrisat en édat de 14 anys, en Roma, lo any 304; del qual la iglesia fa festa als 12 de maig*. «Al cel de brillant corona, | Sant Brancat, sent adornat» (fol. 146^r). J'ai commencé ces *Goigs* le 12 mai 1805, et les ai finis le 14. Poden-cantar-se sobre l'aire dels de St Joan de la Creu (fol. 147^v).
87. — *Psaume 129*. «De profundis clamavi ad te, Domine &» *Mis en vers françois par M. Racine*. Prière d'un coeur contrit et humilié, qui gémit et espera en Dieu. «C'est du plus profond de l'abime | où m'a précipité mon crime» (fol. 148^r). — [No he retrobat aquesta versió dins les edicions de les poesies de Louis Racine que he pogut tenir a mans].
88. — *Fable de spectacle mondain, et l'oracle divin*. «Tandis que le spectacle étoit partout fêté, | il vit un jour a son coté» (fol. 149^r). *Nota*. En 1803, on imprima a Paris un petit livre *in 12*, contenant 209 pages, intitulé : «Le fabuliste des enfans, ou fables nouvelles, pour servir a l'instruction et a l'amusement du premier age, avec des notes propres a en faciliter l'intelligence. Par l'Abbé J. Reyre, auteur du Mentor des enfans et de l'école des Jeunes Demoiselles». Le 1er 8bre 1803 j'écrivis et j'envoyais de l'argent par la poste a Paris, pour qu'on m'envoyat un exemplaire de ce livre et de deux autres *in 12*. Je ne les reçus que le 10 mai 1804. Je vis cet ouvrage divisé en quatre livres, dont les deux premiers et le quatrieme contenoient chacun 25 fables, et le troisieme n'en contenoit que 24; ce qui fesoit en tout 99 fables. Je conçus des-lors l'idée d'y en ajouter une au troisieme livre, pour qu'il en contint 25 comme chacun des autres trois, et que tous les quatre fussent égaux en nombre; ce qui feroit en tout 100 fables. En consequence, je fis et j'y ajoutai celle ci-dessus, que j'écrivis a la suite de la 24 e du troisieme livre et que j'intitulai : *Le spectacle mondain et l'oracle divin*. Cet ouvrage ayant été composé dans le tems de la revolution française, imprimé a Paris et publié l'an 1803, je crus utile et convenable d'y ajouter cette fable, moins pour rendre les quatre livres égaux et pour completer le nombre de cent, que pour donner a la jeunesse une leçon interessante et nécessaire dans ce temps revolutionnaire et corrupteur des bonnes moeurs, et lui inspirer du mépris et de l'horreur contre ces spectacles indecents, impies et scandaleux, qui depuis plus de douse ans inondoient et envenimoient la france, jouant audacieusement et impunément sur tous les théâtres la Religion et ses Ministres (fol. 150^r). [Segueix una llarga invectiva contra els espectacles del temps i la conversió de diversos actors, des de l'antiguitat fins als temps moderns. — JOSEPH

REYRE : «Prédicateur et écrivain ecclésiastique et pédagogique, anc. jésuite et prédicateur du roi ; né à Eyguière (Bouches du Rhône) le 25 avril 1735 ; mort à Avignon, le 14 fevrier 1812» (J. M. QUÉRARD, *La France Littéraire*, VII (Paris 1835), 572].

- *Prieres d'esperance et confiance en Dieu, extraites de divers Pseaumes* (fol. 152^v).
89. — (Du Ps. 29, v. 11). «Écoûtés-moi, Seigneur, ayés pitié de moi : | venés me proteger dans ma douleur profonde» (fol. 152^v).
90. — (Du Ps. 23, v. 8, 9, 10). «Qu'une ame qui craint Dieu, dans ses besoins l'appelle, | ce Dieu pour l'écoûter tourne aussitôt ses yeux» (fol. 152^v).
91. — (Du Ps. 60, v. 6). «Tu m'exauces par ta bonté, | Dieu fidele dans tes promesses» (fol. 152^v).
92. — (Du Ps. 70, v. 9). «Prête ta force a ma foiblesse, | repare ma vigueur dont la source tarit» (fol. 152^v).
93. — *Pseaume 102* : «*Benedic, anima mea, Domino; et omnia quae intra me sunt, nomini sancto ejus &*». «Qu'en moi tout parle et tout s'enflamme, | que mon coeur, ma bouche et mon ame» (fol. 153^r). — [L. RACINE, *Odes sacrées*; Oda XVI : *Tirée du pseaume 102. Elévation à Dieu par l'humble reconnaissance de ses bontés*].
94. — *Pseaume 124* : «*Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion &*». «O Dieu, celui qui met en toi sa confiance, | et qui n'a pour appui que ta protection» (fol. 154^r).
- *Pseaume 129* : «*De profundis clamavi ad te, Domine, &*». (V. ci-devant, fol. 148) (fol. 154^v).
- *Nota*. Sur la crainte de l'enfer, le Concile de Trente, cession 6, canon 8, porte la decision que voici : «Si quis dixerit, gehenne metunc...» (fol. 154^v).
95. — *Traduction*. «Si quelqu'un dit que la crainte de l'enfer...» (fol. 154^v).
- *Brieveté de la vie de l'homme*. Ps. 89, v. 10, 11, 12. «Anni nostri sicut aranea...» (fol. 155^r).
96. — *Traduction*. «Nos années s'ecoulent comme celles de l'araignée...» (fol. 155^r).
97. — *En Vers*. «Helas! que sommes-nous, fiers habitants du monde! | un ruisseau qui serpente en des lieux enchanteurs» (fol. 155^r).
- Ps. 101, v. 4, 5, 6, 7, 8. «Deferunt sicut fumus dies mei...» (fol. 155^v).
98. — *Traduction*. «Mes jours se sont évanouis comme la fumée...» (fol. 155^v).
99. — *En Vers*. «En proye a l'ardeur devorante, | tel qu'une jeune et tendre fleur» (fol. 155^v).
- *Extraits des Epitres choisies de St. Jérôme* : Liv. 1, Ep. 30, adressée par St. Jérôme a St. Pammachius, son ami, gendre de Ste Paule, et beau-frere de Ste *Estochium*, ou Eustochie. Sur les biens et les maux de la vieillesse. «Senectus multa secúm et bona affert et mala...» (fol. 156^r).
100. — *Traduction*. «La vieillesse apporte avec elle beaucoup de biens et de maux...» (fol. 156^r).
101. — M. Bernard Bonnard, né en 1744 en Bourgogne, et mort le 24 7bre 1784,

- agé de 40 ans, étoit un Poète, dont les poésies ont été recueillies et imprimées en 1791, in 8°; il y exprime et peint la brieveté de la vie dans les vers suivans. «Dans le cours d'une vie entiere, | s'il falloit ne compter que les hereux instants» (fol. 158^r). — [El cavaller Bernard de Bonnard: «Poète, membre de l'Acad. de Dijon; né à Sémur en Auxoir, le 22 octobre 1744; mort en Bourgogne, le 24 septembre 1787» (QUÉRARD, *La France Littéraire*, I (Paris 1827), 404)].
102. — Bonnard, doux et sans prétention dans la Societé, s'y faisoit aimer: il parloit peu: aussi loute-t-il le silence dans les quatre vers que voi-ci. «Ne parler jamais qu'apropos, | est un rare et grand avantage» (fol. 158^v).
103. — *Appetit*. «Il n'est chere que d'appetit: | en vain a manger on s'efforce» (fol. 158^v). — [«Agé comme je le suis, de 75 ans accomplis le 2 juillet de l'année courante 1806, je suis infirme et faible depuis trois ans, et j'ai presque perdu l'appétit...; et mon dégoût et ma faiblesse vont en augmentant ce qui m'a porté à faire les vers suivants sur l'appétit: "Il n'est chère que d'appétit..."» (*Mémoires*, 198 i 199)].
104. — *Goigs de Sta Catharina, qu'es cantan sobre l'ayre dels de Sta Theresa y de St. Joan de la Creu*. Nota. Son moltas Santas portant lo nom de Catharina... «Portant nom de Catharina, | Verges tantas en lo cel» (fol. 159^r).
105. — *Hymne «Veni Creator Spiritus», traduit en vers français*. «Esperit de qui nous tenons l'être, | venés du ciel, visités-nous» (fol. 161^r). — [*Rep. Hym.*, núm. 21204 (II, 713)].
- *Priere, et Oremus*. «Esprit-Saint, Dieu Suprême, ame des vrais fideles, | qui les guéris de leurs langueurs» (fol. 161^v).
106. — *Goigs del ben-amat Deixeble Sant Joan, apostol y Evangelista*. «Apostol, Evangelista, | de Jesus sent tant amat» (fol. 162^r). J'ai fait ces goigs le 2 et 3 janvier 1806. *Laus Deo semper. Amen* (fol. 163^v).
107. — *Prose pour la fête de la Compassion, ou des Sept douleurs de la Sainte Vierge Marie, que l'Eglise célèbre le vendredi de la Semaine de la Passion de N.S.J.C.* «Vullau, Maria Santissima, | fer-nos part de tants dolors» (fol. 164^r). J'ai fait cette prose, a la fin de la Semaine de la passion, et au commencement de la Semaine Sainte, de l'an 1807. *Jesus, Maria, Joseph, miseremini mei* (fol. 165^v). — [«*Ave, virgo, (dum) genuisti | a Simeone dum audisti*». *Rep. Hym.*, núm. 23961 (III, 87)].
108. — *Sentiments de las Santas animas del Purgatori*. «O Mortal, ó Viador, | que tant olvidats viviu!» (fol. 166^r).
- *Job, cap. 19, v. 14, et 21*. «Dereliquerunt me propinqui mei...» (fol. 167^r).
- *Table des Noël's, hymnes, Proses et «goigs» ou Eloges* (fol. 169^r). — [Aquesta taula oblida de consignar alguns dels textos del manuscrit].

ALFONS SERRA I BALDÓ

Biblioteca Universitària, Tolosa de Llenguadoc.